

Zadar, Obala kralja Tita

Osman 1830. god.

Osnovan 1830. godine

Direktor: Dr. Mate S u i ć.

Zadarski muzej je jedan od najstarijih muzeja u Hrvatskoj. Osnovan je već 1830. godine sa zadatkom da bude centralni muzej za Dalmaciju. Po odredbi tadašnjeg guvernera Dalmacije počelo se sakupljati arheološki materijal iz cijele Dalmacije. Bez muzejskih prostorija, bez stručnog personala, muzej je bio ustanova u kojoj se radilo bez sistema, a sabiralo se uglavnom slučajne nalaze. Manji predmeti bili su pohranjeni u gimnaziji, a kameni spomenici ugrađeni, odnosno postavljeni u gradskom parku.

Tek od 1877 godine, nakon istraživanja starohrvatske crkve sv. Donata, uređen je ovdje muzej. ~~Prošlo~~ je i sada nekoliko decenija dok je u muzej konačno dopremljen sakupljeni materijal. Tek 90-tih godina počinje sistematski muzejski rad. 1893. premešen je u sv. Donat materijal iz gimnazije, 1905. godine kamenerni spomenici iz parka. U međuvremenu vršeno je nekoliko sistematskih iskapanja na terenu u Ninu, u Prigradju kod Benkovca, u okolici Obrovca. ~~U samom Zadru konzervatorski zahvat~~ na nizu spomenika, zatim materijal iz zgrada koje su bile porušene, iz popravaka na katedrali, iz crkve sv. Krševana - nadgrobne ploče, dijelovi spomenika, crkvenog namještaja i drugi fragmenti. Svi ti radovi obogatili su muzej sa nizom značajnih objekata.

Ovo plodno djelovanje prekinuo je prvi svjetski rat. Između dva rata Zadar je bio pod talijanskom okupacijom i u tom vremenu nije razvijao veću aktivnost, pogotovo ne na terenu, jer je bio odsječem od svog zaleđa.

Oslobodjenje zateklo je ovaj muzej u teškom stanju. Upravna zgrada muzeja na bivšem Zelenom trgu potpuno je uništena od bombardiranja i požara. Tom prilikom uništen je sav namještaj, dio muzejske biblioteke i arhiva, numizmatička zbirka i ostali neizloženi materijal muzejskih zbirki. Osim toga talijanske vlasti odnijele su već 1943. godine iz muzejskih zbirki znatan broj vrijednih predmeta, najljepše primjerke rimskog stakla, najvrijednije komade iz numizmatičke zbirke, dragocjene nakite /zlato, srebro, gema i dr./. Ovaj materijal još uvijek nije vraćen unatoč obaveza mirovnim ugovorom.

Iza Oslobodjenja, u dogovoru sa ostalim muzejima u Dalmaciji, određena je granica naučnog, teritorijalnog i vremenskog djelovanja ovog muzeja. Teritorij obuhvaća sjeverozapadni dio Dalmacije do rijeke Krke sa zadarskim i šibenskim arhipelagom i otocima Rab i Pag. Ova teritorija odgovara historijskoj jezgri ilirskog plemena Liburna, koji su u prehistorijskom i rimskom razdoblju bili ovdje nosioci materijalne kulture. Od sredovječnog i kasnijeg materijala ~~izučava~~ i sabire ono što se odnosi na grad Zadar. muzej izučava

sakupljeni materijal koji naden kod

Problem prostora bio je jedan od najakutnijih problema ovog muzeja. Crkva sv. Donata, kao najreprezentativniji spomenik sredovječne arhitekture starohrvatskog doba u Dalmaciji je već sama po sebi spomenik koji treba sačuvati u svojoj izvornoj formi. Gradjena je početkom IX. stoljeća. Osim toga ova zgrada po sebi nikako nije odgovarala za smještaj muzeja. Zato se prišlo rješavanju toga problema koji je ovdje u Zadru zaista uspješno riješen. Muzej je smješten u novoobnovljenu zgradu kompleksa bivšeg sv. Dimitrija na obali Maršala Tita. Na dan proslave 10-godišnjice Oslobođenja Zadra 1.VI.1954. Muzej je djelomično otvoren u novim prostorijama, a Sv. Donat kao naš najreprezentativniji spomenik starohrvatskog perioda dobio je sada svoju punu vrijednost prvorazrednog spomenika.

Nove muzejske prostorije obuhvaćaju podrum, prizemlje i prvi kat zgrade glavne zgrade sv. Dimitrija, dok je u gornjim katovima Institut historijskih nauka zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Na taj način pružena je ovom muzeju mogućnost punog razvoja, smještaja muzejskih izložaba i studijskih zbirki po savremenim muzeološkim principima, zatim prostor za radione, biblioteku, čitaonicu i prostorije za rad u muzeju. Prostor kojim raspolaže ovaj muzej može se reći da je najreprezentativniji prostor kojim raspolažu muzeji u Hrvatskoj. Tako je punim razumjevanjem narodnih vlasti omogućeno ovaj vrijedan muzej postaviti u odgovarajući prostor i dati mu onaj okvir koji po svojim vrijednim slikama i zbirkama i zaslužuje.

Izložbene zbirke još nisu u cijelosti uredjene, dok su studijske zbirke već postavljene i pružaju punu mogućnost naučnog rada u njima svim naučnim i stručnim radnicima. Studijske zbirke zadraskog muzeja su naše muzeološki najbolje uredjene studijske zbirke u muzejima u Hrvatskoj.

Puni zamah ovoga muzeja u njegovu radu i djelovanju nakon Oslobođenja obogatio je muzejske zbirke sa vrijednim i značajnim nalazima. Sistematska iskapanja na terenu, na nizu lokaliteta, donijela su važne naučne rezultate. Zatim nabavke i pokloni koje je muzej primao u pojedinačnim nalazima i sa kompletnim zbirkama koje su sabirane od pojedinaca, tako na pr. skupni neolitski nalaz iz Smičića, dar Krešimira Tomića, pa vrijedna zbirka Dra. ~~Susjavanja~~ i dr. sve je to ne samo povećalo muzejske zbirke po broju komadu, nego je i time popunjena niz praznina, koje su nastale u ranijem radu muzeja.

Muzejske zbirke imaju uglavnom tri skupine: prehistorijsku, rimsku i starohrvatsku. Materijal iz kasnijeg vremena koji je ovdje sakupljen u 125 godina djelovanja muzeja prelazi u djelokrug novoosnovanog Muzeja grada Zadra.

Prehistorijska zbirka sadrži uz manje nalaze iz svih prehistorijskih kultura uglavnom materijal sa većih iskapanja i nalazišta koja su istražena. Tako je naročito važan nalaz sa halstatske nekropole u Ninu sa bronzanim mačevima, raznim fibulama, privjescima i drugim nakitima iz bronce i jantara. Ovo je najznačajnija

*originalni prostor
za odgovarajući*

i najbogatija prehistorijska zbirka na našoj obali.

Rimska zbirka je naročito bogata sa kamenim spomenicima, u prvom redu skulpture sa četiri mramorna kipa rimskih careva prvorazredne izradbe, zatim epigrafički spomenici, naročito velik broj nadgrobnih spomenika, pa fragmenti monumentalne arhitekture. Među naročite epigrafske spomenike treba spomenuti dio sa trijumfalnog luka iz Asseviae /danas Podgradje/ koji spominje cara Trajana, pa zbirka nadgrobnih spomenika iz vojničkog logora Burnuma.

Od ostalih zbirki posebno mjesto zauzima zbirka rimskog stakla, koja je /iako danas djelomično još u Italiji/, po broju naša najveća takova zbirka u zemlji. Isto tako i zbirka keramike sa nizom vrijednih primjeraka. Osobito je brojna zbirka svetiljaka sa mnoštvom raznovrsnih motiva i prikaza na njima.

Bogate zbirke predmeta u bjelokosti sa najrazličitijim primjenama, zatim zbirka oružja i orudja iz željeza, razni predmeti svagdanje uporabe, a pogotovo ~~zbirka sa velikim brojem~~ raznog nakita u metalu, fantaru, staklu, bjelokosti.

Najveći dio materijala bit će smješten u studijske zbirke koje su već postavljene, dok je izloženi prostor tek djelomično uređen.

Starohrvatska zbirka ^{izloži} ima manji broj spomenika, većinom kameni fragmenti, ali je po vrijednosti ^{za nas} najznačajnija zbirka zadarskog muzeja. Ovdje su poznati pluteji sa figuralnim motivima iz nekadanje crkvice Sv. Nedeljice u Zadru, portal crkvice sv. Lovre, ciborij iz preromaničke crkve sv. Petra (na mjestu današnje katedrale) i niz ostalih predmeta uglavnom crkvenog namještaja. U neposrednoj okolici Zadra su Nin i Biograd, središta najranijih hrvatskih narodnih vladara. Tu je i niz starohrvatskih arhitektonskih spomenika, koji su još sačuvani u svojoj izvornoj formi.

Numizmatička zbirka obnovljena je uglavnom otkupom i danas broji oko 3.000 komada starog novca. Ovdje je uklopljena je i svagistička zbirka.

Muzejska knjižnica ima preko 10.000 svezaka stručne literature i služi kao solidna baza za naučni rad.

Fototeka obogaćena je vlastitim snimanjem na terenu, što je omogućeno uređenjem muzejskog fotolaboratorija, koji je savremeno i praktično uređen.

U Muzeju je uređena i savremena tehnička radiona za preparatorske i ostale radove u muzeju, naročito na prepariranju i konzerviranju muzejskog materijala. Savremeni prikaz muzeja uklopljen je u katalog "Muzeji i zbirke Zadra", izdan 1954. godine.

Statistički podaci: 1946-54. broj posjeta bio je 66.700 posjetilaca, krediti 1945-54. iznose Din 12306.000.-